

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН

Л.Р. НАЛИВАЙКО

ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

**Методичні рекомендації
до написання курсових робіт**

(для студентів юридичного факультету)

**Дніпро
2018**

**УДК 340
Н 23**

Наливайко Л. Р.

Н 23 Теорія держави і права: методичні рекомендації до написання курсових робіт для студентів юридичного факультету / Л. Р. Наливайко. Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2018. 48 с.

Укладач: **Наливайко Л.Р.,** проректор Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України

Рецензенти: **Максакова Р.М.,** завідувач кафедри конституційного, адміністративного та трудового права Запорізького національного технічного університету, доктор юридичних наук, професор;

Олійник В.М., суддя Дніпропетровського окружного адміністративного суду, кандидат юридичних наук

Схвалено на засіданні кафедри загальноправових дисциплін юридичного факультету Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. Протокол №13 від 02.03.2018 року

Схвалено Науково-методичною радою Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. Протокол №7 від 22.03.2018 року

УДК 340

© Наливайко Л.Р., 2018
© ДДУВС, 2018

ЗМІСТ

1. Загальна характеристика курсової роботи.....	4
2. Послідовність виконання курсової роботи.....	7
3. Підготовчий етап курсової роботи.....	8
3.1. Визначення теми, предмета, об'єкта, мети та завдань курсової роботи.....	8
3.2. Джерела наукової інформації та їх роль у науково-дослідницькій роботі.....	10
3.3. Методика роботи з джерелами інформації.....	14
4. Робота над основною частиною.....	16
5. Заключний етап роботи над курсовою роботою.....	18
6. Вимоги до оформлення курсової роботи.....	28
7. Захист курсової роботи.....	30
8. Типові помилки при написанні курсової роботи.....	31
Тематика курсових робіт.....	32
Додаток А. Алгоритм написання курсової роботи.....	37
Додаток Б. Зразок написання заяви на курсову роботу.....	38
Додаток В. Зразок оформлення титульного аркуша.....	39
Додаток Г. Зразок написання реферату.....	40
Додаток Д. Перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів.....	41
Додаток Е. Зразок оформлення змісту.....	42
Додаток Ж. Структура методології та техніки наукових досліджень.....	43
Перелік використаної літератури.....	44

1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА КУРСОВОЇ РОБОТИ

У професійній підготовці спеціаліста гуманітарного профілю значну роль відіграє курсова робота. Курсова робота – це самостійне навчально-наукове дослідження студента, яке виконується з певного курсу або з окремих його розділів.

Курсова робота виконується з метою закріплення, поглиблення і узагальнення знань, одержаних студентами під час навчання та їх застосування до комплексного вирішення конкретного фахового завдання.

Тематика курсових робіт з конституційного права розробляється кафедрою загальноправових дисциплін відповідно до змісту навчальної дисципліни. Вона повинна бути актуальною і відповідати вимогам державних стандартів, стану та перспективам розвитку науки. Тематика курсових робіт затверджується на засіданні кафедри. Виконання курсових робіт визначається графіком.

Курсова робота допомагає студентові систематизувати отримані теоретичні знання з вивченої дисципліни, перевірити якість цих знань; оволодіти первинними навичками проведення сучасних досліджень.

Уже на цій першій творчій спробі можна виявити здатність студента самостійно осмислити проблему, творчо, критично її дослідити; вміння збирати, аналізувати і систематизувати літературні (архівні) джерела; здатність застосовувати отримані знання при вирішенні практичних завдань; вміння формулювати висновки, пропозиції і рекомендації з предмета дослідження. Випадає й слушна можливість проконтролювати вміння студента правильно організувати свою дослідницьку роботу та оформити її результати.

Курсова робота як самостійне навчально-наукове дослідження дає змогу виявити рівень загальнонаукової та спеціальної підготовки студента, його здатність застосовувати одержані знання під час вирішення конкретних проблем, схильність до аналізу та самостійного узагальнення матеріалу з теми дослідження.

Основними завданнями виконання курсової роботи є:

- закріплення, поглиблення теоретичних знань та набуття вмінь самостійного вирішення конкретних ситуацій;
- набуття вмінь самостійного аналітичного опрацювання та обґрунтування конкретних проблем, що існують в науці конституційного права;

- розвиток умінь студента самостійно систематизувати та аналізувати літературу з теми, оволодіння методикою досліджень узагальнень та логічного викладу матеріалу.

В курсовій роботі студент повинен:

- показати міцні теоретичні знання з обраної теми та вміння їх застосовувати;
- обґрунтувати актуальність теми, відповідність її сучасному стану розвитку науки теорії держави і права, практичним завданням галузі;
- вміти критично аналізувати монографічні та періодичні видання з теми, узагальнювати підібраний матеріал, робити висновки і пропозиції щодо вирішення конкретної наукової проблеми;
- надати характеристику історичних аспектів досліджуваної проблеми;
- вміти узагальнювати результати, застосовувати сучасні методи наукового дослідження, формулювати висновки і аргументації, обґрунтувати практичні рекомендації.

Загальними вимогами до курсової роботи є:

- цільова спрямованість;
- чітка побудова;
- логічна послідовність викладу матеріалу;
- глибина дослідження і повнота висвітлення питань;
- переконливість аргументацій;
- стислість і точність формулювань;
- конкретність викладу результатів роботи;
- доказовість висновків і обґрунтованість рекомендацій;
- грамотне оформлення.

Студенту надається право вибирати тему курсової роботи з числа визначених кафедрою або запропонувати свою тему з обґрунтуванням її актуальності і відповідності фахові.

Керівництво курсовими роботами здійснюється, як правило, кваліфікованими викладачами. Організація і контроль за процесом підготовки і захисту курсових робіт покладаються на завідуючих кафедрами і викладачів-керівників дипломних робіт.

Структура курсової роботи включає:

- титульний аркуш;
- реферат;
- перелік умовних позначень, символів, скорочень і термінів (за необхідності);
- зміст;
- вступ;
- кілька розділів (до трьох) та підрозділів, що розкривають теорію питання та практичний досвід з досліджуваної проблематики;
- висновки;
- список використаних джерел;
- додатки (за необхідності).

Курсова робота повинна бути виконана державною мовою. Загальний обсяг курсової роботи – 25-35 друкованих сторінок або 35-45 рукописних сторінок. У роботі не повинно бути переписаних з підручників положень і формулювань, допускаються лише посилання на них. До захисту курсових робіт допускаються студенти, які виконали всі вимоги навчального плану та подали в установленний термін курсову роботу на кафедру для перевірки.

2. ПОСЛІДОВНІСТЬ ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота має свою специфіку, її деталі завжди потрібно узгоджувати з науковим керівником.

Раціональніше організувати роботу над курсовою роботою, правильно розподілити свій час, спланувати його, глибоко і своєчасно розробити вибрану тему допоможе алгоритм написання курсової роботи (*Додаток А*). Він дисциплінує виконавця, лімітує термін, відведений на вибір теми, підбір та аналіз літератури з теми дослідження, написання, оформлення і захист курсової роботи.

Курсову роботу доцільно виконувати в такій послідовності:

- вибір теми та написання заяви;
- з'ясування об'єкта і предмета;
- визначення мети і завдань дослідження;
- пошук і добір літератури з теми, її вивчення;
- складання попереднього плану та узгодження його з науковим керівником;
- написання вступу;
- виклад теорії і методики, написання основної змістовної частини;
- вивчення практичного досвіду з досліджуваної теми;
- формулювання висновків і рекомендацій;
- оформлення списку використаних джерел та додатків;
- літературне і технічне оформлення роботи;
- рецензування;
- підготовка до захисту і захист курсової роботи.

Виконання курсової роботи організовується відповідно до графіка, затвердженого кафедрою загальноправових дисциплін ДДУВС.

Процес роботи над дослідженням можна поділити на три основні етапи:

- підготовчий;
- етап роботи над змістовною частиною роботи;
- заключний етап.

3. ПІДГОТОВЧИЙ ЕТАП КУРСОВОЇ РОБОТИ

3.1. Визначення теми, предмета, об'єкта, мети та завдань курсової роботи

Цей етап починається з вибору теми курсової роботи, її осмислення та обґрунтування. З переліку тем, запропонованих кафедрою, студент обирає ту, яка найповніше відповідає його навчально-професійним та науковим інтересам і схильностям. Перевага надається темі, при розробці якої студент може виявити максимум особистої творчості та ініціативи. Разом із керівником необхідно визначити межі розкриття теми. Після цього студент повинен написати заяву на ім'я завідувача кафедри загальноправових дисциплін, де викласти прохання призначити наукового керівника курсової роботи та затвердити тему у конкретному формулюванні. Керівник повинен підписати заяву студента. Зразок написання заяви на курсову роботу наведений у *Додатку Б*.

Для студента питання про вибір наукового керівника є досить серйозним. Потрібно враховувати дослідницькі інтереси, талант та науковий досвід викладача, його авторитет. Студенту важливо розраховувати на розуміння та підтримку наукового керівника під час захисту курсової роботи.

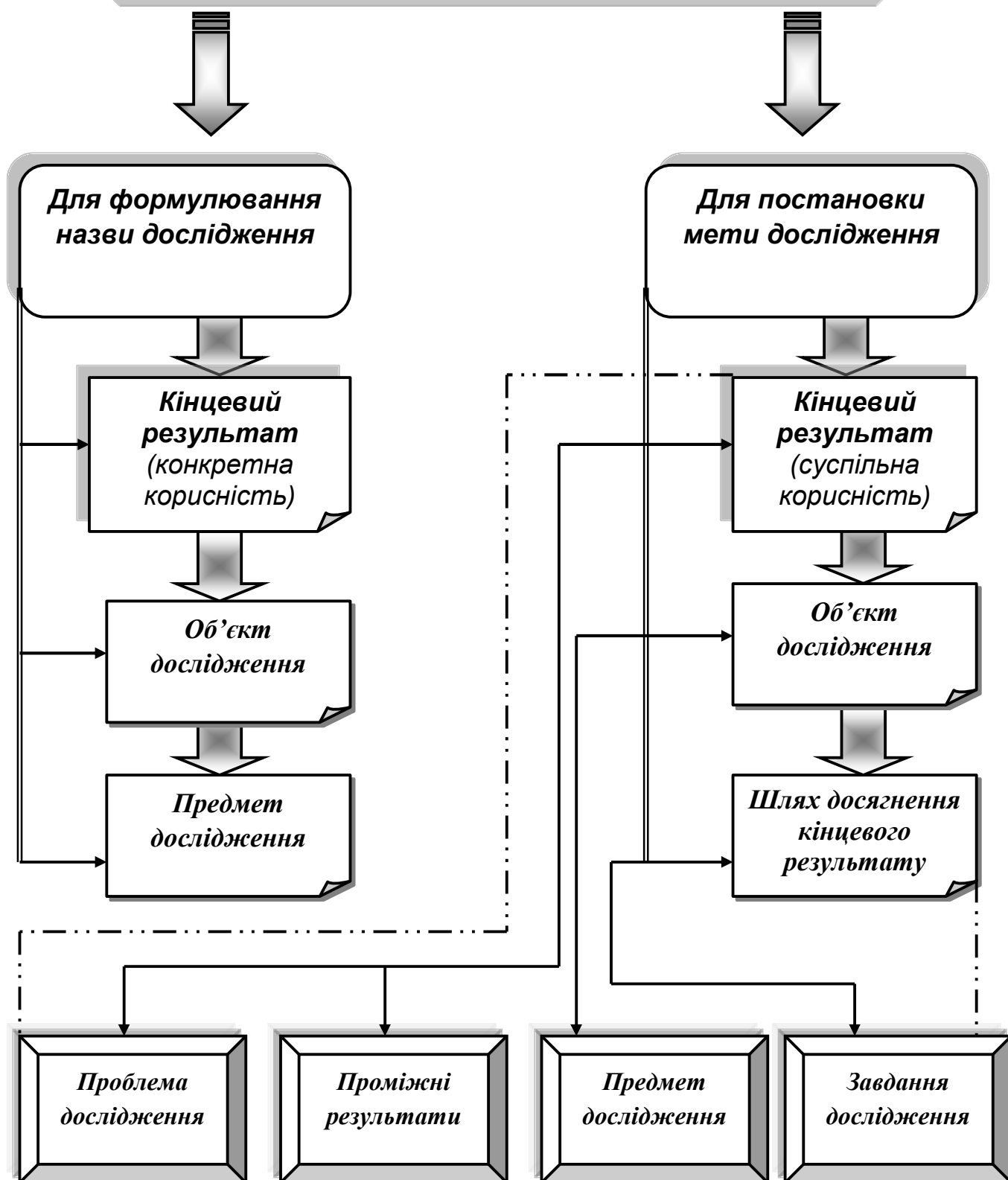
При з'ясуванні *об'єкта, предмета і мети* дослідження необхідно зважати на те, що між ними і темою курсової роботи є системні логічні зв'язки.

Об'єктом дослідження є вся сукупність відношень різних аспектів теорії і практики науки, яка слугує джерелом необхідної для дослідника інформації.

Предмет дослідження – це тільки ті суттєві зв'язки та відношення, які підлягають безпосередньому вивченню в даній роботі, є головними, визначальними для конкретного дослідження. Таким чином, предмет дослідження є вужчим, ніж об'єкт.

Під час визначення об'єкта, треба знайти відповідь на запитання: що розглядається? Разом з тим предмет визначає аспект розгляду, дає уявлення про зміст розгляду об'єкта дослідження, про те, які нові відношення, властивості, аспекти і функції об'єкта розкриваються. Іншими словами, об'єктом виступає те, що досліджується. А предметом – те, що в цьому об'єкті має наукове пояснення.

Мета дослідження пов'язана з об'єктом і предметом дослідження, а також з його кінцевим результатом і шляхами його досягнення. Кінцевий результат дослідження передбачає вирішення студентами проблемної ситуації, яка відображає суперечність між типовим станом об'єкта дослідження в реальній практиці і вимогами суспільства до його більш ефективного функціонування.

ФОРМУЛЮВАННЯ НАЗВИ І МЕТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Кінцевий результат відображає очікуваний від виконання позитивний ефект, який формулюється двоступенево:

- ✓ перша частина – у вигляді суспільної корисності;
- ✓ друга – у вигляді конкретної користі, віднесеної до основного предмета дослідження.

Схематично це виглядає наступним чином:

Наявність поставленої мети дослідження дозволяє визначити **завдання дослідження**, які можуть включати такі складові:

- вирішення певних теоретичних питань, які входять до загальної проблеми дослідження (наприклад, виявлення сутності понять, явищ, процесів, подальше вдосконалення їх вивчення, розробка ознак, рівнів функціонування, критеріїв ефективності, принципів та умов застосування тощо);
- всебічне (за необхідності й експериментальне) вивчення практики вирішення цієї проблеми, виявлення її типового стану, недоліків і труднощів; їх причин, типових особливостей передового досвіду; таке вивчення дає змогу уточнити, перевірити дані, опубліковані в спеціальних неперіодичних і періодичних виданнях, підняти їх на рівень наукових фактів, обґрунтованих у процесі спеціального дослідження;
- обґрунтування необхідної системи заходів щодо вирішення даної проблеми;
- розробка методичних рекомендацій та пропозицій щодо використання результатів дослідження у практиці роботи відповідних установ (організацій).

Виконання завдань дослідження неможливе без ознайомлення з основними літературними (архівними) джерелами з теми курсової роботи.

Під час джерелознавчих пошуків необхідно з'ясувати **стан вивченості обраної теми** сучасною наукою, щоб не повторювати в роботі, загальновідомих істин, конкретніше, точніше визначити напрями та основні розділи свого дослідження.

3.2. Джерела наукової інформації та їх роль у науково-дослідницькій роботі

Для складання списку джерел з обраної теми доцільно використовувати наявні в бібліотеках. Спочатку потрібно опрацювати каталоги – це розташовані в порядку алфавіту картки з описом видань. В **алфавітному(абетковому) каталозі** – за прізвищами авторів та назвами публікацій незалежно від їх змісту; **в предметному** – картки, що містять назви творів із конкретних

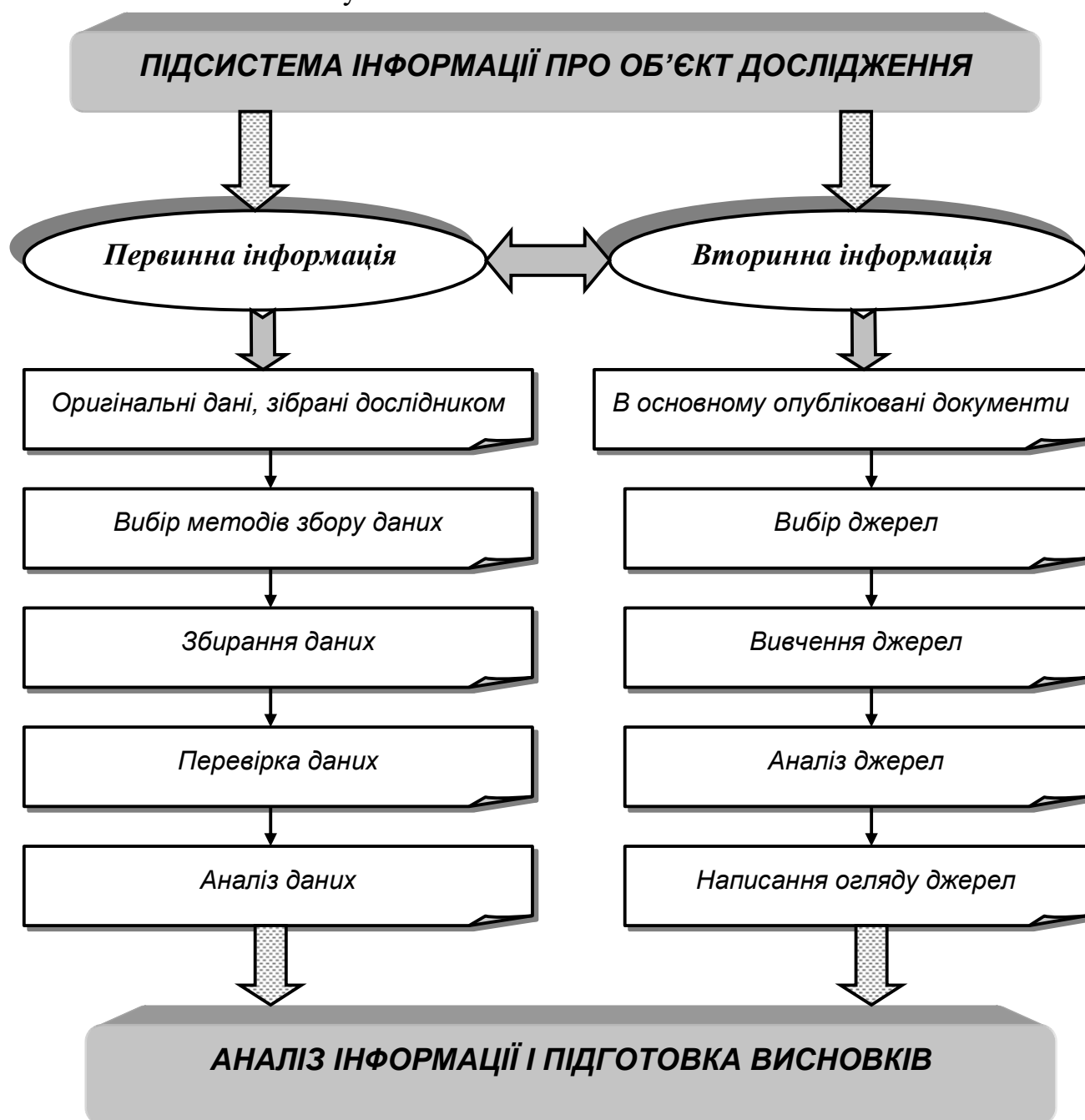
проблем і питань згруповані теж в алфавітному порядку.

Основні каталоги формуються за принципом алфавіту або за принципом систематизації знань. Крім основних каталогів створюються допоміжні: каталог періодики, картотеки статей і рецензій.

Інформація поділяється на первинну і вторинну.

♦ **Первинна інформація** – це вихідна інформація, яка є результатом безпосередніх соціологічних досліджень, статистичних даних, вивчення міжнародного досвіду розвитку науки конституційного права.

♦ **Вторинна інформація** – це результат аналітико-синтетичної переробки первинної інформації. Процес дослідження наукової інформації можна показати на наступній схемі:

Підсистема інформації про об'єкт (предмет) дослідження – це систематична діяльність з отримання інформації, необхідної для вирішення його мети і завдань. До неї входять відбір джерел з теми дослідження, їх аналіз, вибір методів, збір даних, їх обробка та аналіз для отримання інформації (первинної і вторинної) для вирішення конкретної проблеми. Детальніше цей процес можна простежити на поданій раніше схемі.

Особливе значення первинна та вторинна інформація має для написання курсової роботи, оскільки служить теоретичним та експериментальним підґрунтям для досягнення мети дослідження і розв'язання його завдань.

Основні джерела наукової інформації необхідної для дослідження обраної теми курсової роботи можна згрупувати наступним чином:

Навчальна література – це підручники, навчальні посібники, навчально-методична література. В курсовій роботі вона повинна використовуватись дуже обмежено, оскільки наукова проблематика у подібних виданнях викладається стисло і розрахована вона на базове вивчення, а не на наукове дослідження.

Періодичні видання – це журнали, бюлетені та інші видання з різних галузей права. В періодичних виданнях можуть друкуватись праці і їх результати. При підбиранні літератури з певної теми слід виявити основні періодичні видання з вибраної проблематики. Відбираючи основні матеріали, необхідно звернутися до покажчиків статей, опублікованих протягом календарного року і розміщених у кінці останнього номера журналу за кожний рік видання.

Наукова стаття – один із основних видів публікацій науковців. Вона містить виклад проміжних або кінцевих результатів наукового дослідження, висвітлює конкретне окреме, досить вузьке питання, фіксує науковий пріоритет автора, робить її матеріал надбанням фахівців.

Тези доповіді – це опубліковані до початку наукової конференції (з'їзду, симпозіуму) матеріали попереднього характеру, що містять виклад основних аспектів наукової доповіді. Вони фіксують науковий пріоритет автора, містять матеріали, не викладені в інших публікаціях.

Монографія – це наукова праця у вигляді книги, яка містить повне або поглиблене дослідження однієї проблеми чи теми, що належить одному або декільком авторам. Вона має досить великий обсяг: не менше 50 сторінок машинописного тексту. Розрізняють два види монографій: наукові і практичні.

Наукова монографія – це науково-дослідницька праця, предметом викладу якої є вичерпне узагальнення теоретичного матеріалу з наукової проблеми або теми з критичним його аналізом, визначенням вагомості, формулюванням нових наукових концепцій. Монографія фіксує науковий пріоритет, забезпечує первинною науковою інформацією суспільство, слугує висвітленню основного змісту і результатів певного дисертаційного дослідження.

Дисертація – наукова кваліфікаційна праця, що пройшла попередню експертизу і подана до захисту на здобуття наукового ступеня в спеціалізованій вченій раді.

Автореферат дисертації – стислий виклад змісту кандидатської та докторської дисертації, який виконується після її фактичного завершення. Призначений для ознайомлення з такими питаннями: актуальність, мета й завдання дослідження; новизна й вірогідність запропонованих методів і рішень; практична й наукова значимість положень, які виносяться на захист; апробація роботи й особистий внесок здобувача; обсяг і структура дисертації; реферативний виклад змісту роботи; список публікацій за темою роботи.

Збірник – це видання, яке складається з окремих робіт різних авторів, присвячених одному напряму, але з різних його галузей. У збірнику публікуються закінчені праці з рекомендацією їх використання.

Закон – це нормативно-правовий акт вищого представницького органу державної влади або самого народу, який регулює найбільш важливі суспільні відносини, виражає волю й інтереси більшості населення і має юридичну силу щодо всіх інших нормативно-правових актів.

Підзаконні нормативно-правові акти – це нормативні акти компетентних органів, що видаються на підставі закону, відповідно до закону і для його виконання.

Для інформаційного пошуку слід використовувати інформаційно-пошукові системи, бази і банки даних, Internet, які стали досить популярним за останні роки. Дані пошуку можуть бути використані безпосередньо, проте частіше вони служать сходиною до виявлення первинних джерел інформації, якими є наукові праці (монографії, збірники) та інші необхідні для наукової роботи видання.

Мережа Internet надає можливість змінити найбільш важливі створення, розповсюдження і застосування знань у світі – в короткі терміни. Дуже часто студентів приваблює такий спосіб отримання інформації оскільки користувачі мають доступ до інформації без будь-якої допомоги, участі чи керівництва другої особи (викладача, бібліотекаря) і можна використати в будь-який час доби, не потрібно нікуди їхати. Але і у WEB є свої недоліки:

- інформація, яка там розміщена, є дуже коротка за обсягом, зміст, який міститься в цифровій формі, дуже обмежений порівняно з друкованими матеріалами;
- WEB – не має каталогізації (описання змісту, форми) є лише мінімальна структура інформаційних матеріалів та інші;
- інформація – не завжди відповідає стандартам достовірності. Більшість матеріалів публікована без рецензій, без перевірки, гарантій якості;

- достовірність – це достатня правильність, те, що не викликає сумнівів, що названий результат (закон, закономірність, сукупність фактів) є істинним, правдивим. Достовірність – повторюваність результату за одних і тих же умов при багатьох перевірках на багатьох об'єктах. Інформація з мережі Internet викликає багато сумнівів у своїй правдивості, оскільки інформація, що подається нікому не підвладна і неконтрольована.

Значення і роль наукової інформації полягає в тому, що:

- ◆ по-перше, без неї не може бути проведене те чи інше наукове дослідження;
- ◆ по-друге, інформація досить швидко старіє, і потрібне постійне поновлення матеріалів (за даними зарубіжних джерел інтенсивність старіння інформації становить понад 10% на день для газет, 10% на місяць для журналів, 10% на рік для книг і монографій);
- ◆ по-третє, інформація для дослідника є предметом і результатом його праці.

Осмислюючи та опрацьовуючи потрібну інформацію, дослідник видає специфічний продукт – якісно нову інформацію.

Взагалі підраховано, що біля 50% свого часу дослідник витрачає на пошук інформації. Тому досить відповідальним етапом наукового дослідження є вміння оперативно знаходити і опрацьовувати потрібну інформацію з теми дослідження в нашому випадку – курсової роботи.

3.3. Методика роботи з джерелами інформації

Наукові дослідження базуються на досягненнях науки, тому не випадково кожна стаття, брошура, книга включає в себе посилання на попередні дослідження.

Вміти працювати з книгою – це означає швидко розбиратися в її структурі, правильно оцінювати і фіксувати в зручній формі все, що здається цікавим і потрібним, для виконання наукового дослідження.

Вважається, що вивчення літератури з обраної теми слід починати із загальних робіт, щоб мати уявлення щодо основних питань, близьких до теми дослідження, а потім вести пошук нових видань спеціалізованої літератури.

При чому на першому етапі слід охопити якомога більше джерел, а потім поступово «відсіювати» зайві видання. Однак продуктивнішою є методика, за якою від самого початку роботи свідомо обмежується коло джерел, а вивчення починається саме з тих, що мають безпосереднє відношення до теми наукового дослідження. Як показує досвід, надмірне коло джерел інформації на довгий час гальмує вирішення конкретної наукової проблеми.

Особливо важлива власна організація роботи, яка повинна відповідати головній ідеї наукової організації праці – максимальний ефект при мінімальній витраті часу.

Прискорити цілеспрямований відбір і вивчення літератури допоможе чітка орієнтація студента на тему проблеми та основні її питання (розділи і підрозділи). Уважне ознайомлення з будь-яким текстом повинне викликати певні думки, гіпотези, які відповідають власному погляду на проблему.

Етапи вивчення наукових джерел інформації можна поділити на:

- ✓ загальне ознайомлення з вирішенням наукової проблеми;
- ✓ побіжний перегляд відібраної літератури і систематизація її відповідно до змісту роботи і черговості вивчення, опрацювання;
- ✓ читання за послідовністю розміщення матеріалу;
- ✓ вибіркоче читання окремих частин;
- ✓ виписування потрібного матеріалу для формування тексту курсової роботи;
- ✓ критичне оцінювання записаного, редагування і чистовий запис як фрагменту тексту курсової роботи.

Бібліографічні виписки джерел краще робити на каталожних картках, щоб скласти з них *робочу картотеку*, яка, на відміну від записів у зошиті, зручна тим, що її завжди можна поповнювати новими матеріалами, контролювати повноту добору літератури з кожного розділу курсової роботи, знаходити необхідні записи. Картки можна групувати в будь-якому порядку залежно від мети або періоду роботи над дослідженням.

У початковий період роботи над темою найзручнішою є розстановка карток в єдиному алфавіті прізвищ авторів та назв видань. Можна згрупувати картки в картотеці за основними питаннями, що розкривають зміст теми курсової роботи. Тоді на каталожних роздільниках олівцем пишуть назви основних структурних частин роботи: вступ, розділ (його назва), висновки та ін. Картотека наповнюється картками відповідно до теми розділів і підрозділів, щоб своєчасно звернути увагу на недостатню кількість матеріалу з того чи іншого питання. Доцільно використовувати дублювання карток у різних розділах та підрозділах, якщо в статті або монографії розкрито комплекс питань з теми дослідження.

Накопичена інформація на картках, тобто картотека подається на перегляд науковому керівникові, який порекомендує праці, які слід вивчити в першу чергу, а також ті, які необхідно виключити з картотеки або включити до неї. Після узгодження з науковим керівником наповнення картотеки встановлюється наявність необхідних видань у бібліотеках інституту та міста.

За підсумками інформації, яка була зібрана, необхідно остаточно скласти план курсової роботи і узгодити його з науковим керівником. Крім того, він може бути відкоригований в ході написання роботи, після підбору та опрацювання літератури.

Після цього студент розпочинає вивчення накопиченого матеріалу та переходить до другого етапу роботи над дослідженням.

4. РОБОТА НАД ОСНОВНОЮ ЧАСТИНОЮ

Наступний етап починається з вивчення та конспектування літератури з теми курсової роботи. Вивчення літератури треба починати з праць, де проблема відображається в цілому, а потім перейти до вузьких досліджень. Починати ознайомлення з виданням треба з титульного аркуша, з'ясувавши, де, ким, коли воно було видано. Слід переглянути зміст, який розкриває структуру видання, наповнення його розділів, звернутися до передмови, де розкрито призначення видання, завдання, поставлені в ньому автором.

Читаючи видання, треба уважно стежити за ходом авторської думки, вміти відрізнити головні положення від доказів й ілюстративного матеріалу. Часто статті з наукових збірок складні для сприйняття, тому необхідно їх читати кілька разів, намагаючись виділити головну ідею та аргументи, якими автор її доводить. З'ясовуючи це, треба виписати всі необхідні цитати, цифри, факти, умови, аргументи, якими оперує автор, доводячи основну ідею статті.

Конспектуючи матеріал, слід постійно пам'ятати тему курсової роботи, щоб виписувати тільки те, що має відношення до теми дослідження. Виписувати цитати треба на одну сторону окремих аркушів паперу стандартного розміру, що допомагає краще орієнтуватися в накопиченому матеріалі, систематизувати його за темами і проблемами. Кожна цитата, приклад, цифровий матеріал мають супроводжуватися точним описом джерела, з позначенням сторінок, на яких опубліковано цей матеріал. *Застосування так званих розлапкованих цитат, коли думки іншого автора видаються за особисті, розглядається як грубе порушення літературної та наукової етики, кваліфікується як плагіат.*

Однак це не означає, що студент зовсім не повинен спиратися на праці інших авторів: чим ширше і різноманітніше коло джерел, які він використовував, тим вищою є теоретична та практична цінність його дослідження.

Після конспектування матеріалу необхідно перечитати його знову, щоб склалося цілісне уявлення про предмет вивчення. Щоб зібрати матеріал з одного питання разом, можна розрізати ті конспекти, де розглянуто кілька питань з теми дослідження.

Правильна та логічна структура курсової роботи – це запорука успіху розкриття теми.

Процес уточнення структури складний і може тривати протягом усієї роботи над дослідженням. Попередній план роботи треба обов'язково показати науковому керівникові, оскільки може статися, що потрібно буде переписувати текст роботи.

Готуючись до викладення тексту курсової роботи, доцільно, ще раз уважно прочитати її назву, що містить проблему, яка повинна бути розкрита. Проаналізований та систематизований матеріал викладається відповідно до змісту у вигляді окремих розділів і підрозділів. Кожний розділ висвітлює самостійне питання, а підрозділ – окрему частину цього питання.

Тема має бути розкрита без пропуску логічних ланок, тому починаючи працювати над розділом, треба відмітити його головну ідею, а також тези кожного підрозділу. Тези необхідно підтверджувати фактами, думками різних авторів, аналізом конкретного практичного досвіду. Слід уникати безсистемного викладення фактів без достатнього їх осмислення та узагальнення.

Думки мають бути пов'язані між собою логічно, увесь текст має бути підпорядкований одній головній ідеї. Один висновок не повинен суперечити іншому, а підкріплювати його. Якщо висновки не будуть пов'язані між собою, текст втратить свою єдність. Один доказ має впливати з іншого. Для доказу кожного положення треба наводити аргументи.

До кожного розділу роботи необхідно зробити висновки, на основі яких формулюють висновки до всієї роботи в цілому.

Достовірність висновків загалом підтверджується вивченням практичного досвіду проблемних суспільно-політичних явищ щодо яких проводиться певне дослідження. Оперативно і в повному обсязі зібрати практичний матеріал, узагальнити його та систематизувати допоможе оволодіння студентом основними методами дослідження.

Перш ніж приступити до реалізації наукового дослідження необхідно ознайомитись з методологією та методами наукової роботи. Тут важливе все: методика вибору проблеми та теми дослідження, збір та систематизація фактів, історія розвитку проблеми, в основі якої лежить задум (ідея) дослідника. У філософському визначенні ідея – це продукт людського мислення, форма відображення дійсності, і ній міститься усвідомлення мети пізнання, перспектив дослідження та його практичне значення. Ідеї народжуються з практики спостереження навколишнього світу і потреб життя.

Використання відомих у науці методів накопичення, вивчення, систематизації фактів та практичного досвіду в цілому дасть змогу виконати основне завдання курсового дослідження:

- поєднати різні роз'єднанні знання в цілісну систему;
- вивести певні закономірності;
- визначити подальші тенденції розвитку теорії та практики відповідної сфери діяльності.

5. ЗАКЛЮЧНИЙ ЕТАП РОБОТИ НАД КУРСОВОЮ РОБОТОЮ

На цьому етапі передбачається написання студентом вступу та висновків до курсової роботи, оформлення списку використаних джерел, редагування тексту, його доопрацювання з урахуванням зауважень наукового керівника, остаточне оформлення, підготовка до захисту.

Остаточне оформлення включає в себе наступні елементи курсової роботи такі, як:

- ✓ титульний аркуш;
- ✓ реферат;
- ✓ зміст;
- ✓ перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів (за необхідності);
- ✓ вступ;
- ✓ висновки;
- ✓ список використаних джерел;
- ✓ додатки.

Титульний аркуш є основним джерелом бібліографічної інформації, необхідної для оброблення та пошуку документа. Він містить дані, які подають у такій послідовності:

- найменування вищого навчального закладу, де виконана робота;
- найменування кафедри, де виконана робота;
- назву спеціальності та курсової роботи;
- прізвище, ім'я, по батькові автора роботи, шифр групи, назву факультету;
- науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я, по батькові наукового керівника (ініціали);
- місто і рік.

Титульний аркуш враховується при оформленні, але не нумерується (зразок оформлення подано в *Додатку В*).

Реферат призначений для ознайомлення з курсовою роботою. Він має бути стислим, інформативним і містити відомості, які дозволяють прийняти рішення про доцільність розгляду всієї курсової роботи.

Розміщується реферат після титульного аркушу, починаючи з нової сторінки.

Реферат повинен містити:

- відомості про обсяг курсової роботи, кількість додатків, кількість джерел згідно з переліком посилань;

- текст реферату;
- перелік ключових слів.

Текст реферату повинен відбивати подану у курсовій роботі інформацію у такій послідовності: об'єкт дослідження; предмет дослідження; мета роботи; завдання роботи; методи дослідження; результати та їх новизна; рекомендації щодо використання результатів роботи; значимість роботи та висновки.

Реферат належить виконувати обсягом не більш як 500 слів, і, бажано, щоб він уміщувався на одній сторінці формату А-4.

Ключові слова, що є визначальними для розкриття суті курсової роботи, розміщують після тексту реферату.

Перелік ключових слів містить від 5 до 10 слів (словосполучень) надрукованих великими літерами в називному відмінку в рядок через коми (*Додаток Г*).

Зміст подають на початку курсової роботи. Він містить назви розділів, підрозділів та пунктів із зазначенням початкових сторінок, зокрема вступу, висновків, списку використаних джерел, додатків. Назви розділів, підрозділів та пунктів повинні бути стислими і зрозумілими, літературно грамотними, пов'язаними з назвою роботи. Зразок оформлення змісту курсової роботи подається у *Додатку Е*.

Перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів може бути поданий в курсовій роботі у вигляді окремого списку, розміщеного перед вступом, в тому випадку, коли вжита специфічна термінологія, використані маловідомі скорочення, символи, позначення тощо. Перелік друкується двома колонками: зліва за абеткою наводять, наприклад, скорочення, справа – їх детальне розшифрування (*Додаток Д*).

Якщо в роботі спеціальні терміни, скорочення, символи, позначення і таке інше повторюються менше трьох разів, перелік не складають, а їх розшифрування наводять у тексті при першому згадуванні.

Вступ є найважливішою частиною роботи і тому викликає складність при його написанні. У вступі слід коротко викласти оцінку сучасного стану наукової проблеми, новизну та актуальність досліджуваної теми, сформулювати актуальність, зв'язок з науковими програмами, планами, а також мету та завдання роботи, об'єкт і предмет дослідження, обрані методи, розкрити сутність даної роботи та значущість отриманих результатів, зазначити які науковці досліджували дану проблему та до думки яких ви приєднуєтесь. За обсягом він не повинен перевищувати 10% усього дослідження (3 сторінки).

Методика написання вступу

Розпочинати вступ варто стислим розкриттям сутності і стану наукової проблеми, її значимістю, у тому числі і для автора роботи та обґрунтуванням необхідності проведення роботи.

Далі подається загальна характеристика роботи в нижче поданій послідовності.

Актуальність теми. На основі стислого аналізу вивчення історії питання необхідно висловити свою думку з досліджуваної проблеми, обґрунтувати актуальність та доцільність роботи як для теорії, так і для практики правотворчої діяльності.

При з'ясуванні об'єкта, предмета і мети дослідження необхідно зважати на те, що між ними і темою курсової роботи є система логічної ув'язки.

Об'єкт дослідження – це вся сукупність відношень різних аспектів теорії і практики науки, яка слугує для дослідження джерелом інформації або явище, процес, який породжує проблему і прагне вивчення. Об'єкт володіє безкінечними властивостями і зв'язками. Тому прийнято виділяти ще й предмет дослідження, який міститься в межах об'єкта.

Предмет дослідження – це лише суттєві зв'язки та відношення, властивості, аспекти, функції, які є визначальними для даного дослідження.

Мета дослідження пов'язана з об'єктом і предметом дослідження, а також його кінцевим результатом і шляхами його дослідження, вона співпадає з формулюванням теми. Найбільш відомими є такі формулювання: «теоретично обґрунтувати й перевірити на практиці...», «сформулювати концепцію...» і т.п.

Завдання. Для досягнення поставленої мети дослідження необхідно визначити послідовне виконання відповідних завдань:

- вирішення та обґрунтування теоретичних питань проблеми дослідження;
- всебічне вивчення практики з даної проблеми. Накопичення даних, аналіз і систематизація їх;
- обґрунтування системи заходів щодо вирішення проблеми, розробка методичних рекомендацій та пропозицій щодо використання результатів дослідження в практиці.

Методи дослідження. Коротко і змістовно визначається, що саме досліджувалось тим чи іншим методом.

Перш ніж приступити до реалізації наукового дослідження необхідно ознайомитись з методологією та методами наукової роботи. Тут важливе все: методика вибору проблеми та теми дослідження, збір та систематизація фактів, історія розвитку проблеми, в основі якої лежить задум (ідея) дослідника. У філософському визначенні ідея – це продукт людського мислення, форма відображення дійсності, в ній міститься усвідомлення мети пізнання,

перспектив дослідження та його практичне значення. Ідеї народжуються з практики спостереження навколишнього світу і потреб життя.

Методологія юридичної науки – це а) система підходів і методів, способів і засобів наукового дослідження, а також б) вчення (теорія) про їх використання при вивченні державно-правових явищ.

До складу цієї методології, зокрема, входять:

- ✓ **Філософсько-світоглядні підходи** (матеріалістичний чи ідеалістичний, діалектичний чи метафізичний, визнання чи заперечення об'єктивних соціальних, у тому числі державно-правових, закономірностей і можливості їх пізнання, здобуття істинних знань щодо них).
- ✓ **Загальнонаукові методи**, тобто такі, які використовуються в усіх або у більшості наук (наприклад, структурний, функціональний методи, сходження від абстрактного до конкретного, формально-логічні процедури, скажімо, аналіз, синтез та ін.).
- ✓ **Групові методи**, тобто такі, які застосовуються лише у певній групі наук, наприклад, тільки у суспільнознавстві (скажімо, метод конкретно-соціологічного дослідження).
- ✓ **Спеціальні методи**, тобто такі, які прийнятні для дослідження предмету лише однієї науки (наприклад, у юриспруденції – це способи уясування (тлумачення) норм права, своєрідні прийоми узагальнення юридичної практики).

Структуру методології та техніки наукових досліджень можна побачити у *Додатку Ж*.

В **основній частині** курсової роботи, поділеній на окремі розділи, викладають зміст теми дослідження. В кожному розділі повинна бути завершеність змісту, головна ідея, а також тези підтверджені фактами, думками різних авторів, результатами анкетування, експерименту, аналітичних даних практичного досвіду. Думки мають бути пов'язані між собою логічно, увесь текст має бути підпорядкований одній головній ідеї. Кожний висновок повинен логічно підкріпляти попередній, один доказ впливати з іншого. Інакше текст втратить свою єдність. До кожного розділу роботи необхідно зробити висновки, а по закінченні роботи – формулюються загальні висновки до всієї роботи в цілому.

Висновки розміщують безпосередньо після викладання суті курсової роботи, починаючи з нової сторінки. Висновки повинні бути за обсягом 3-5 сторінок.

У висновках наводять оцінку одержаних результатів роботи або її окремого стану (негативних також) з урахуванням світових тенденцій вирішення поставленої задачі, можливі галузі використання результатів роботи та на основі здійсненого вище аналізу оформити і аргументувати свої власні висновки, а на їх основі зробити пропозицію щодо покращання існуючого становища. Без висновків та пропозицій дослідження не має ніякого сенсу, тому потрібно поставитись до нього дуже відповідально.

Перелік посилань та порядок їх оформлення

Перелік джерел, на які є посилання в основній частині курсової роботи наводять у кінці тексту, починаючи з нової сторінки. У відповідних місцях тексту мають бути посилання.

Бібліографічні описи в списку використаних джерел подають у порядку, за яким вони вперше згадуються в тексті. Порядкові номери описів у списку є посиланнями в тексті (номерні посилання).

Бібліографічні описи посилань у списку використаних джерел наводять відповідно до чинних стандартів з бібліотечної та видавничої справи.

Посилання в тексті курсової роботи на джерела слід зазначати порядковим номером за переліком посилань, виділеним двома квадратними дужками, наприклад, [1, с. 5].

Приклади оформлення бібліографічного опису у списку джерел, який наводять у курсовій роботі

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Книги: Один автор	1. Наливайко Л. Р. Державний лад України: теоретико-правова модель: моногр. Харків: Право, 2009. 600 с. 2. Шемшученко Ю. С. Проблеми теорії конституційного права України. Київ: Парламентське вид-во, 2013. 616 с.
Два автори	1. Наливайко Л. Р., Грицай І. О. Неурядові правозахисні організації України: навч. посіб. (2-ге вид., перероб. та допов.). Київ: Хай-Тек Прес, 2016. 245 с. 2. Совгиря О. В., Шукліна Н. Г. Конституційне право України. Повний курс: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 556 с.

Три автори	<ol style="list-style-type: none"> 1. Наливайко Л. Р., Степаненко К. В., Щербина Є. М. Міжнародний захист прав людини: навч. посіб. Дніпропетровськ: Дніпр. держ. ун-т внутр. справ, 2014. 152 с. 2. Наливайко Л. Р., Костицький В. В., Грицай І. О. Науково-практичний коментар до Закону України «Про громадські об'єднання». Київ: АртЕк, 2015. 228 с. 3. Аніщук Н. В., Афанасьєва М. В., Бакаянова Н. М. Проблеми сучасної конституціоналістики: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 524 с.
Чотири автори	<ol style="list-style-type: none"> 1. Лазор Л. І., Михайлюк В. П., Рашидов С. Ф., Дроговоз В. А. Конституційне право України: словник-довідник. Луганськ: Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля, 2008. 215 с. 2. Філонов О. В., Субботін В. М., Пашутін В. В., Тодоров І. Я. Основи демократії. Права людини та їх забезпечення в умовах суспільних змін: навч. посіб. 2-ге вид., випр. Київ: Знання, 2008. 215 с.
П'ять і більше авторів	<ol style="list-style-type: none"> 1. Наливайко Л. Р., Касяненко Є. В., Обушко В. В., Сеньків О. М., Чепік-Трегубенко О. С. Конституційне право України в тестових завданнях: навч. посіб. Дніпропетровськ: Дніпр. держ. ун-т внутр. справ, 2016. 432 с. 2. Наливайко Л. Р., Голобутовський Р. З., Звягіна Е. В., Кузьміна І. С., Наливайко О. І., Чепік-Трегубенко О. С. Теорія та практика правозастосування у тестових завданнях: навч. посіб. / за заг. ред. Л. Р. Наливайко. Київ: Хай-Тек Прес, 2017. 316 с.
Без автора (на початку джерела)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Конституційне право України: посіб. для підгот. до іспитів / [Ю. Г. Барабаш та ін.]. 4-те вид., перероб. та допов. Харків: Право, 2017. 369 с. 2. Конституційні засади сучасного державотворення: навч. посіб. у питаннях і відповідях / Т. Є. Кагановська та ін.; за ред. Т. Є. Кагановської. Харків: Право, 2017. 303 с.
Частина книги, періодичного, продовжуваного видання	<ol style="list-style-type: none"> 1. Наливайко Л. Р., Грицай І. О. Забезпечення принципу гендерної рівності на місцевому рівні в Україні: проблеми теорії та практики / Основи теорії гендеру: юридичні, політологічні, філософські, лінгвістичні та культурологічні засади: кол. моногр. Київ: Хай-Тек Прес, 2018. С. 72-113.

	<ol style="list-style-type: none"> 2. Тимченко І. А. Механізм конституційної юрисдикції у сфері захисту прав і свобод людини і громадянина / Правова система України: історія, стан та перспективи: у 5 т. Харків: Право, 2008. Т. 2 : Конституційні засади правової системи України і проблеми її вдосконалення / за заг. ред. Ю. П. Битяка. С. 103-130. 3. Nalyvayko L. The principle of state sovereignty in terms of globalization processes. <i>International Journal of Experimental Education</i>. 2012. № 12. С. 33-35. 4. Наливайко Л., Чепік-Трегубенко О. Децентралізація влади в Україні в умовах розбудови демократичного громадянського суспільства. <i>Підприємництво, господарство і право</i>. 2015. № 10. С. 44-47.
Матеріали конференцій, з'їздів	<ol style="list-style-type: none"> 1. Наливайко Л. Принцип відкритості та прозорості діяльності Національної поліції України як чинник демократичного розвитку. <i>Правова держава: історія, сучасність та перспективи формування в Україні: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Дніпро, 27 січня 2017 р.</i> Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. С. 74-76. 2. Nalyvayko L., Korshun A. Concept of «Electronic Judiciary» in Ukraine: Theoretical and Legal Aspects. <i>Jurisprudența – componenta fundamentală a proceselor integraționale și a comportamentului legal contemporan</i> conferința internațională științifico-practică, Chișinău, Republica Moldova, 3-4 noiembrie 2017. Chișinău: S.n. (Tipogr. «Tipocart Print»), 2017. P. 36-39.
Дисертації	<ol style="list-style-type: none"> 1. Наливайко Л. Р. Державний лад України: поняття, система, гарантії: дис. ... д-ра юрид. наук. Запоріжжя, 2010. 535 с. 2. Наливайко Л. Р. Конституційно-правова відповідальність: питання теорії та практики: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2000. 180 с.
Автореферати дисертацій	<ol style="list-style-type: none"> 1. Наливайко Л. Р. Державний лад України: поняття, система, гарантії: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Запоріжжя, 2010. 40 с. 2. Наливайко Л. Р. Конституційно-правова відповідальність: питання теорії та практики: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2000. 16 с.

Багатотомний документ	<ol style="list-style-type: none"> 1. Велика українська юридична енциклопедія: у 20-ти томах / редкол.: О. В. Петришин (гол.) та ін. Харків: Право, 2017. Том 3: Загальна теорія права. 952 с. 2. Юридична енциклопедія: в 6-ти томах / редкол.: Ю. С. Шемшученко (гол.) та ін. Київ: Укр. енцикл. ім. М. П. Бажана, 2001. Том 3: К-М. 792 с.
Словники	<ol style="list-style-type: none"> 1. Тлумачний термінологічний словник з конституційного права (Explanatory Terminological Dictionary on Constitutional law) / Кол. авт.; за заг. ред. Л. Р. Наливайко. Київ: Хай-Тек Прес, 2016. 628 с. 2. Шемшученко Ю. С. Великий енциклопедичний юридичний словник. А-Я. Київ: Юридична думка, 2012. 1017 с. 3. Словник юридичних термінів і понять: навч. посіб. / [В. Г. Гончаренко та ін.]; за ред. В. Г. Гончаренка та З. В. Ромовської. Київ: Юстініан, 2013. 597 с.
Законодавчі та нормативні документи	<ol style="list-style-type: none"> 1. Конституція України від 28 червня 1996 року. <i>Відомості Верховної Ради України</i>. 1996. № 30. Ст. 141 (зі змінами внесеними Законом України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» від 02 червня 2016 року. <i>Відомості Верховної Ради України</i>. 2016. № 28. Ст. 532). 2. Про Верховну Раду Автономної Республіки Крим: Закон України від 10 лютого 1998 року (зі змінами і допов.). <i>Відомості Верховної Ради України</i>. 1998. № 29. Ст. 191.
Електронні ресурси	<ol style="list-style-type: none"> 1. Конвенція про статус біженців від 28 липня 1951 року. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_011 2. Даниленко Л. І. Забезпечення легітимності конституційних змін в Україні: історичний аспект. <i>Державно-управлінські студії</i>. 2017. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/deruprs_2017_2_4

Примітки:

1. Бібліографічний опис оформлюється згідно з ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання».

2. Опис складається з елементів, які поділяються на обов'язкові та факультативні. У бібліографічному описі можуть бути тільки обов'язкові чи факультативні елементи. Обов'язкові елементи містять бібліографічні відомості, які забезпечують ідентифікацію документа. Їх наводять у будь-якому описі.

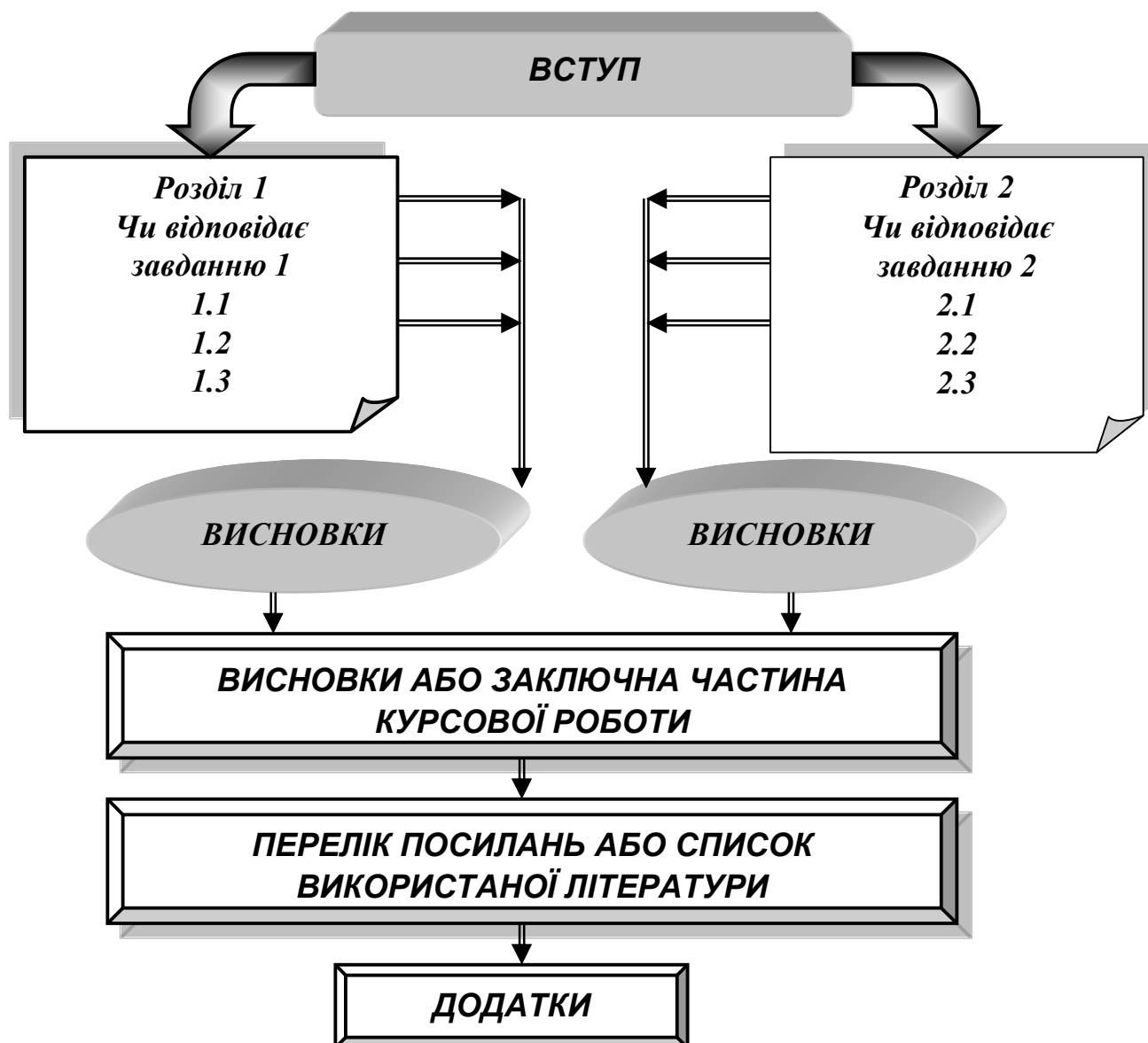
Проміжки між знаками та елементами опису є обов'язковими і використовуються для розрізнення знаків граматичної і приписаної пунктуації.

До **додатків** доцільно включати допоміжний матеріал необхідний для повноти сприйняття роботи, зокрема:

- ілюстрації або таблиці;
- матеріали, які через великий обсяг, специфіку викладення або форму подання не можуть бути віднесені до основної частини (оригінали фотографій; проміжні математичні докази, розрахунки; протоколи випробувань; методики, опис розроблених комп'ютерних програм тощо).

Додатки дозволяють проілюструвати хід експериментальної роботи.

По завершенні курсової роботи необхідно ще раз перевірити рівень підготовки за наступною схемою самоперевірки виконаної курсової роботи.

6. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Перед тим як роздруковувати з чернетки курсову роботу, її слід старанно ще раз перевірити, уточнити назви розділів, підрозділів, послідовність розміщення матеріалу, обґрунтованість і чіткість формулювань, висновків та рекомендацій.

До формулювань заголовків розділів та підрозділів курсової роботи висуваються такі основні вимоги: стислість, чіткість і синтаксична різноманітність у побудові речень, з переваженням простих, поширених; послідовне та точне відображення внутрішньої логіки змісту роботи.

Оптимальний обсяг основного змістовного тексту курсової роботи (без додатків і списку використаних джерел) має становити 25-35 сторінок набраного на комп'ютері тексту або 35-45 рукописних сторінок. Зазначений вище обсяг курсової роботи розрахований на використання комп'ютерів: текстовий редактор – Microsoft Word; формат сторінки А-4 (297x210 мм); орієнтація – книжкова, поля: ліве – 20 мм, праве – 15 мм, верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм; гарнітура – Times New Roman; кегель – 14; міжрядковий інтервал – 1,5; стиль – Normal; абзацний відступ повинен бути однаковим впродовж усього тексту і дорівнювати п'яти знакам.

Шрифт друку повинен бути чітким. Щільність тексту курсової роботи повинна бути однаковою.

Текст основної частини курсової роботи поділяють на розділи та підрозділи, пункти та підпункти.

Заголовки структурних частин курсової роботи «РЕФЕРАТ», «ЗМІСТ», «ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ», «ВСТУП», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ» не нумерують і починають друкувати з нової сторінки.

Розділи і підрозділи основного змістовного тексту повинні мати заголовки. Їх слід розташовувати посередині рядка і друкувати великими літерами без крапки в кінці, не підкреслюючи, наприклад: РОЗДІЛ 1 ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДЕРЖАВНОГО ЛАДУ УКРАЇНИ. Підписувати заголовки підрозділів, пунктів і підпунктів слід починати з абзацного відступу і друкувати маленькими літерами, крім першої великої, не підкреслюючи, без крапки в кінці. Розділи, підрозділи, пункти і підпункти роботи слід нумерувати арабськими цифрами. Розділи повинні мати порядкову нумерацію в межах викладання суті роботи і позначатися цифрами без крапки, наприклад 1, 2, 3 і т.д.

Підрозділи повинні мати порядкову нумерацію в межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, відокремленого крапкою. Пункти і підпункти можуть мати заголовки.

Відстань між заголовком та текстом повинна дорівнювати 3-4 інтервали.

Кожну структурну частину курсової роботи слід починати з нової сторінки. Не допускається розміщення назви розділу, підрозділу, пункту і підпункту в нижній частині сторінки, якщо після неї розміщено тільки один рядок тексту.

До загального обсягу курсової роботи не входять список використаних джерел та додатки. Але всі сторінки зазначених елементів роботи підлягають суцільній нумерації.

Нумерацію сторінок курсової роботи подають арабськими цифрами без знака №. Першою сторінкою курсової роботи є титульний аркуш, який включають до загальної нумерації сторінок. На титульному аркуші номер сторінки не ставлять, на наступних сторінках номер проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки в кінці.

7. ЗАХИСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота у встановлений термін подається на кафедру загальноправових дисциплін ДДУВС для перевірки і рецензування. На кафедрі робота реєструється. Науковий керівник перевіряє курсову роботу, як правило, протягом 10 днів. Строки захисту встановлюються науковим керівником до початку екзаменаційної сесії і затверджуються на засіданні кафедри.

Студенти, які не написали курсову роботу чи вчасно не подали її для перевірки не допускаються до екзаменів.

Перевірена робота повертається студенту з рецензією. Рецензія – це не тільки форма контролю і оцінки викладачем проведеної студентом самостійної роботи, але й одна з форм методичного керівництва нею. В рецензії висловлюються окремі поради і побажання стосовно подальшого дослідження теми. На основі всебічного аналізу курсової роботи науковий керівник вказує її попередню оцінку і вирішує питання про допуск до захисту.

Курсова робота, що отримала позитивну оцінку, допускається до захисту. В разі серйозних недоліків курсова робота повертається на доопрацювання.

Захист курсової роботи проводиться відповідно до графіка, затвердженого кафедрою, в присутності комісії у складі керівника та двох-трьох членів кафедри.

Процедура захисту передбачає стислий виклад студентом головних проблем дослідження та шляхи їх вирішення, відповіді на запитання членів комісії. Комісія оцінює якість відповіді студента на захисті.

Перед захистом студенту необхідно правильно організувати додаткову роботу щодо усунення припущених помилок, більш глибоко засвоїти питання, що розглядаються. Недооцінка студентом додаткової самостійної роботи може негативно вплинути на результат захисту і остаточну оцінку курсової роботи.

На основі письмової рецензії та захисту остаточна оцінка вноситься у відомість та залікову книжку студента. Курсова робота перезахисту не підлягає.

8. ТИПОВІ ПОМИЛКИ ПРИ ВИКОНАННІ КУРСОВОЇ РОБОТИ

При написанні й оформленні курсової роботи студенти часто припускаються таких типових помилок:

1. Текст курсової роботи не відповідає змісту чи темі.
2. Автор не виявив самостійного підходу до висвітлення теми курсової роботи.
3. Не зроблено глибокого та всебічного аналізу офіційних і нормативних документів, нових джерел з теми дослідження.
4. Висновки не відповідають меті дослідження та поставленим завданням.
5. У роботі відсутні посилання на першоджерела або вказані не ті, які були використані.
6. Безсистемний виклад матеріалу, часті повторення, дублювання одних і тих самих положень.
7. Порухення послідовності, неузгодження, логічні помилки.
8. Механічне запозичення (переписування) матеріалу з джерел.
9. Список використаних джерел наведено довільно, без дотримання вказаних вимог.
10. Обсяг і оформлення роботи не відповідають вимогам. Неохайне виконання курсової роботи, наявність у ній суттєвих граматичних та стилістичних помилок.
11. У курсовій роботі виявлений плагіат, а саме: копіювання чужої роботи (як без, так і з відома автора) та оприлюднення її під своїм іменем; копіювання інформації з кількох різних джерел без внесення в неї правок; «маскування плагіату» самостійним написанням перехідних речень між скопійованими частинами; внесення незначних правок у скопійований матеріал (переформулювання речень, зміна порядку слів у них тощо); видання власної колись уже написаної роботи за нову.

ТЕМАТИКА КУРСОВИХ РОБІТ

1. Наука теорії держави і права: загальне поняття, предмет, функції.
2. Методологія науки теорії держави і права.
3. Місце теорії держави і права у системі юридичних та соціогуманітарних наук.
4. Інститут держави: сучасне визначення категорії, сутність та ознаки
5. Соціальне призначення держави.
6. Основні теорії походження держави.
7. Наукові концепції сучасної держави.
8. Держава у політичній системі суспільства.
9. Загальні закономірності виникнення держави.
10. Історичні типи держави.
11. Історичне становлення Української держави.
12. Правова держава і громадянське суспільство.
13. Поняття і ознаки соціальної правової держави.
14. Світська держава: поняття, принципи, ознаки.
15. Теократична держава: поняття, принципи, ознаки.
16. Правовий статус церкви в сучасній Україні.
17. Цивілізаційний та формаційний підхід до типології держав.
18. Влада у сучасному суспільстві: форми і методи її здійснення.
19. Державний суверенітет: поняття, сутність.
20. Проблеми державного, національного та народного суверенітету в сучасній Україні.
21. Форми держави: сучасність та перспективи.
22. Сучасні форми державного правління.
23. Сучасні парламентські та президентські республіки: порівняльна характеристика.
24. Теоретико-правова характеристика змішаних республік.
25. Форма державного (територіального) устрою.
26. Федерація як форма державного устрою.
27. Конфедерація як форма державного устрою.
28. Унітарна держава: поняття, ознаки, принципи.
29. Характеристика демократичного державного режиму.
30. Недемократичні політичні режими сучасності.
31. Пряма та представницька демократія у сучасному світі.
32. Співвідношення категорій форма державного правління та державний (політичний) режим.
33. Форма сучасної Української держави.
34. Механізм сучасної Української держави: поняття, сутність та ознаки.

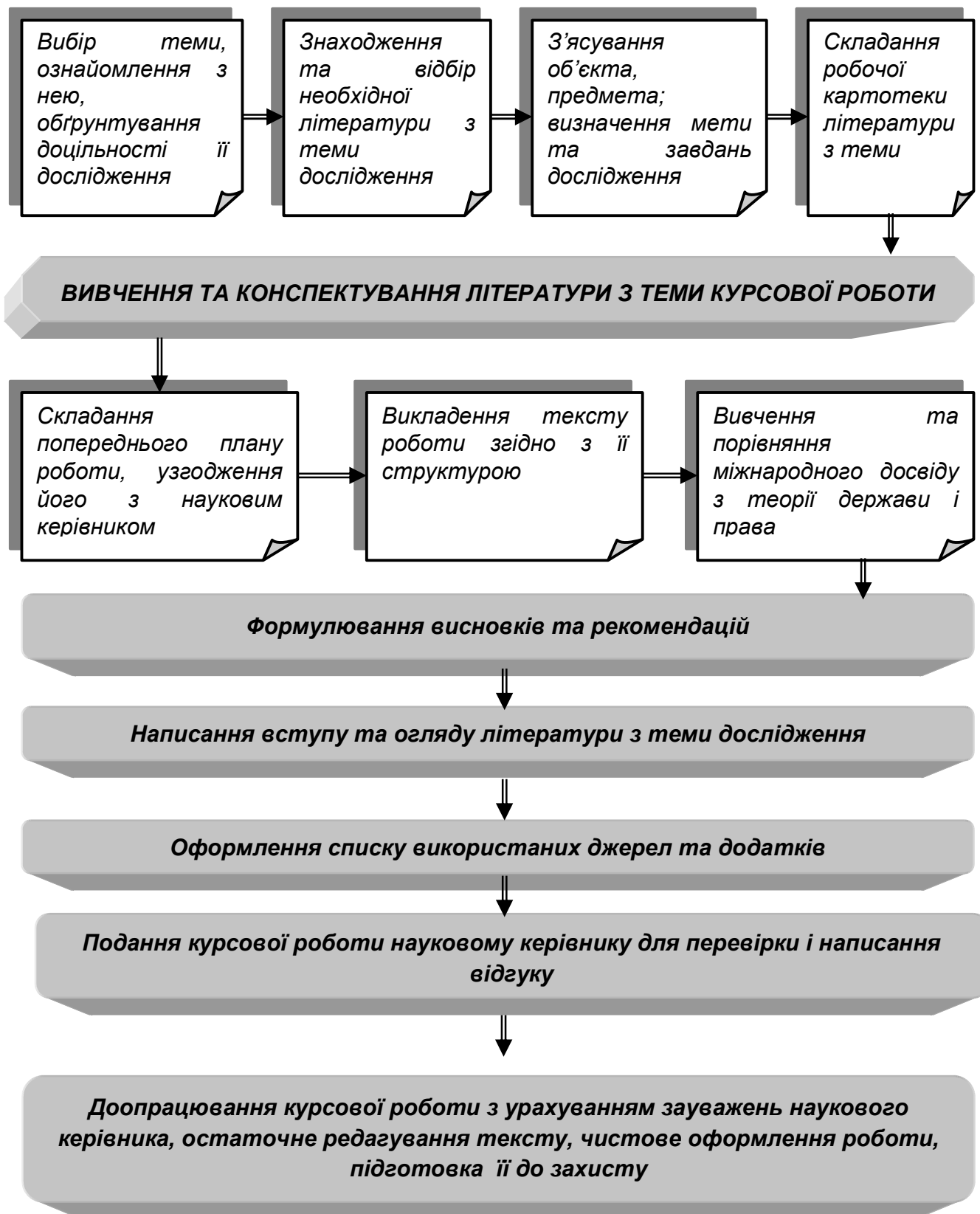
35. Апарат сучасної Української держави: поняття, сутність та ознаки.
36. Співвідношення категорій: механізм і апарат держави.
37. Політична система суспільства і держава
38. Загальна характеристика видів політичних систем світу.
39. Зовнішні функції Української держави: історія, сучасність та перспективи розвитку.
40. Внутрішні функції Української держави: історія, сучасність та перспективи розвитку.
41. Теоретико-правова характеристика громадянського суспільства.
42. Інститути громадянського суспільства: теоретико-правова характеристика.
43. Народовладдя в Україні: теоретико-правова характеристика, сучасний стан та перспективи розвитку.
44. Політичні партії в політичній системі суспільства.
45. Засади правового статусу політичних партій в сучасній Україні.
46. Громадські організації в політичній системі суспільства.
47. Урядові та неурядові правозахисні організації в політичній системі суспільства.
48. Політичні, правові та соціальні проблеми становлення багатопартійності в Україні.
49. Проблеми розвитку громадянського суспільства в Україні.
50. Правова держава: теоретико-правова характеристика.
51. Проблеми розбудови правової держави в Україні.
52. Єдність та розподіл державної влади: теорія та практика.
53. Теоретична і правова характеристика законодавчої влади.
54. Теоретична і правова характеристика виконавчої влади.
55. Теоретична і правова характеристика судової влади.
56. Система «стримувань і противаг» органів законодавчої, виконавчої, судової влади.
57. Органи державної влади в Україні.
58. Система органів виконавчої влади в Україні.
59. Сутність сучасного парламентаризму.
60. Місце та роль судової влади у правовій державі.
61. Єдність, співвідношення та взаємодія. держави і права
62. Основні теорії походження права
63. Концепції праворозуміння: генезис і сучасний стан.
64. Принципи права: поняття, аксіологія, класифікація
65. Питання співвідношення права і моралі
66. Норми права в системі соціальних норм.
67. Загальнотеоретична характеристика функцій права.

68. Структура норми права: характеристика елементів.
69. Традиційні школи права
70. Правова система: поняття, ознаки, характеристика.
71. Англосаксонська правова система: теоретико-правовий аналіз.
72. Романо-германська правова система: теоретико-правовий аналіз.
73. Мусульманська правова система: теоретико-правовий аналіз.
74. Система права України: підстави, принципи побудови та функціонування.
75. Теоретико-правовий аналіз форми (джерела) права.
76. Міжнародно-правовий акт як форма (джерело) права в правовій системі України.
77. Правовий звичай як форма права: теоретичний та практичний аналіз.
78. Галузь права: поняття, ознаки, система, загальна характеристика.
79. Правовий прецедент як форма права: теоретичний та практичний аналіз.
80. Правова доктрина як форма права: теоретичний та практичний аналіз.
81. Нормативно-правовий акт як джерело права в Україні.
82. Закон в системі нормативно-правових актів України
83. Підзаконні акти та їх різновиди в Україні.
84. Конституція – основний закон держави.
85. Нетипові нормативно-правові приписи: поняття, ознаки, загальна характеристика.
86. Дія нормативного акту у часі, просторі та за колом осіб.
87. Механізм правового регулювання: практика Української держави.
88. Ефективність правового регулювання: умови, принципи, проблемні аспекти.
89. Система права та система законодавства: співвідношення категорій.
90. Система права та правова система: співвідношення категорій.
91. Правовідносини: поняття, ознаки та класифікація.
92. Суб'єкти та об'єкти правовідносин: загальнотеоретична характеристика.
93. Зміст правовідносин: поняття, ознаки, принципи, теоретико-правовий аналіз.
94. Теоретико-правовий аналіз юридичних- фактів та їх класифікація.
95. Правосуб'єктність фізичної особи: теоретико-правовий аналіз.
96. Правосуб'єктність юридичної особи: теоретико-правовий аналіз.
97. Предмет правового регулювання
98. Метод правового регулювання
99. Матеріальне і процесуальне право: загальна характеристика та сучасні проблеми співвідношення.
100. Публічне право: теоретико-правова характеристика
101. Приватне право: теоретико-правова характеристика

102. Теорія і практика правотворчості.
103. Стадії правотворчого процесу: загальна характеристика.
104. Законодавчий процес: поняття, етапи, проблеми вдосконалення.
105. Систематизація нормативно-правових актів: поняття, різновиди, призначення.
106. Консолідація як різновид систематизації нормативно-правових актів.
107. Кодифікація як різновид систематизації нормативно-правових актів.
108. Інкорпорація як різновид систематизації нормативно-правових актів.
109. Теорія і практика реалізації права.
110. Правозастосування як особлива форма реалізації права: поняття, ознаки, проблеми вдосконалення.
111. Стадії правозастосувального процесу.
112. Поняття, ознаки і види актів застосування норм права.
113. Особливості застосування норм міжнародного права.
114. Інститут аналогії в праві: питання теорії і практики.
115. Інститут аналогії в законі: питання теорії і практики.
116. Колізії норм права: поняття, ознаки, причини існування.
117. Офіційне тлумачення норм права: поняття, значення, суб'єкти здійснення.
118. Неофіційне тлумачення норм права поняття, значення, види.
119. Інтерпретаційно-правові акти: поняття, види, юридичні властивості.
120. Юридична техніка та її значення в правотворчості.
121. Правомірна поведінка: поняття, склад та види, причини нестабільності.
122. Правопорушення: поняття та ознаки, види.
123. Склад правопорушення: теоретико-правова характеристика елементів.
124. Причини правопорушень та шляхи їх усунення.
125. Зловживання правом: поняття, ознаки, види, передумови.
126. Міжнародні правопорушення.
127. Юридична відповідальність: поняття та види.
128. Теорія правосвідомості: поняття, структура, функції та роль у суспільному житті.
129. Правова культура: поняття, види та зв'язок з правосвідомістю.
130. Правовий нігілізм та правовий ідеалізм: питання співвідношення.
131. Правове виховання: поняття, форми, функції, значення для суспільства.
132. Юридична практика: шляхи вдосконалення.
133. Професійна і державна служба в Україні.
134. Прогалини в праві.
135. Юридичний процес: поняття, основні риси, загальна характеристика.
136. Загальна характеристика стадій юридичного процесу.

137. Норми процесуального права: структура, ознаки, загальна характеристика.
138. Норми матеріального права: структура, ознаки, загальна характеристика.
139. Демократія та права людини в Україні.
140. Демократія як загальнолюдська цінність.
141. Система основних прав і свобод людини і громадянина.
142. Обов'язки людини і громадянина: поняття, система, загальна характеристика
143. Правовий статус особи: поняття, структура, загальна характеристика.
144. Правовий статус народу: поняття, структура, загальна характеристика.
145. Правовий статус держави: поняття, структура, загальна характеристика.
146. Захист прав людини: поняття, форми, проблеми реалізації.
147. Судовий захист прав людини.
148. Громадський контроль: поняття, форми, значення в розбудові громадянського суспільства.
149. Міжнародне співробітництво держав у забезпеченні основних прав і свобод людини.
150. Міжнародні стандарти в галузі основних прав і свобод людини та громадянина.

АЛГОРИТМ НАПИСАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Додаток Б

Професору кафедри
загальноправових дисциплін,
д.ю.н., професору,
Заслуженому юристу України
Наливайко Л.Р.
студента (ки) __ курсу
юридичного факультету
гр. _____
Смірної Ксенії Петрівни

ЗАЯВА

Прошу призначити науковим керівником курсової роботи професора кафедри загальноправових дисциплін, д.ю.н., професора, Заслуженого юриста України Наливайко Ларису Романівну та затвердити тему у наступному формулюванні: «_____».

« ____ » _____ 2018

підпис

К. П. Смірнова

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ТИТУЛЬНОЇ СТОРІНКИ

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН**

**КУРСОВА РОБОТА
НА ТЕМУ:
«МЕТОДИ НАУКИ ТЕОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА»**

Студента (ки)
юридичного факультету
гр. _____
Смірнова О.Б.
Науковий керівник:
д.ю.н., професор,
Заслужений юрист України
Наливайко Л.Р.

**Дніпро
2018**

ЗРАЗОК НАПИСАННЯ РЕФЕРАТУ**РЕФЕРАТ**

Курсова робота: 27 сторінок, 28 джерел, 4 додатка.

Об'єкт дослідження: суспільні відносини в сфері статусу суддів, тобто в сфері встановлення та реалізації їх повноважень, прав та обов'язків, професійної етики, гарантій незалежності, кваліфікаційної атестації та дисциплінарної відповідальності.

Предмет дослідження: суддівське співтовариство та статус суддів в Україні та зарубіжних країнах.

Мета роботи: комплексне дослідження інституту судової влади та аналіз проблем теоретичного та практичного характеру, пов'язаних зі статусом суддів.

Завдання роботи: проаналізувати зміст прав, обов'язків, повноважень та професійної етики суддів; висвітлити механізм формування органів судової влади; викласти основні питання встановлення та реалізації гарантій незалежності суддів; розкрити порядок кваліфікаційної атестації та порядок реалізації дисциплінарної відповідальності суддів.

Методи дослідження: діалектичний матеріалізм як загальний метод пізнання. Дослідження базується на загальнонаукових (аналізу, синтезу, порівняння дедукції, індукції, аналогії та ін.) та спеціальних методах (соціологічному, системному, моделювання та ін.), а також приватно-наукових методах дослідження (порівняльно-правовому, формально-юридичному, історико-правовому та ін.).

Значення роботи: основні висновки й найбільш важливі теоретичні положення даної роботи можуть бути застосовані в процесі вивчення курсів «Судові та правоохоронні органи», «Конституційне право України», «Конституційне право зарубіжних країн» у вищих навчальних закладах і будуть корисні для студентів, що займаються поглибленим вивченням проблем статусу суддів, а також проблемами удосконалення та підвищення ефективності чинного законодавства України.

Ключові слова: **ГАРАНТІЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ СУДДІВ, ДИСЦИПЛІНАРНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ, КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС СУДДІВ, ПОРЯДОК ФОРМУВАННЯ СУДОВИХ ОРГАНІВ, СУДДІВСЬКИЙ КОРПУС.**

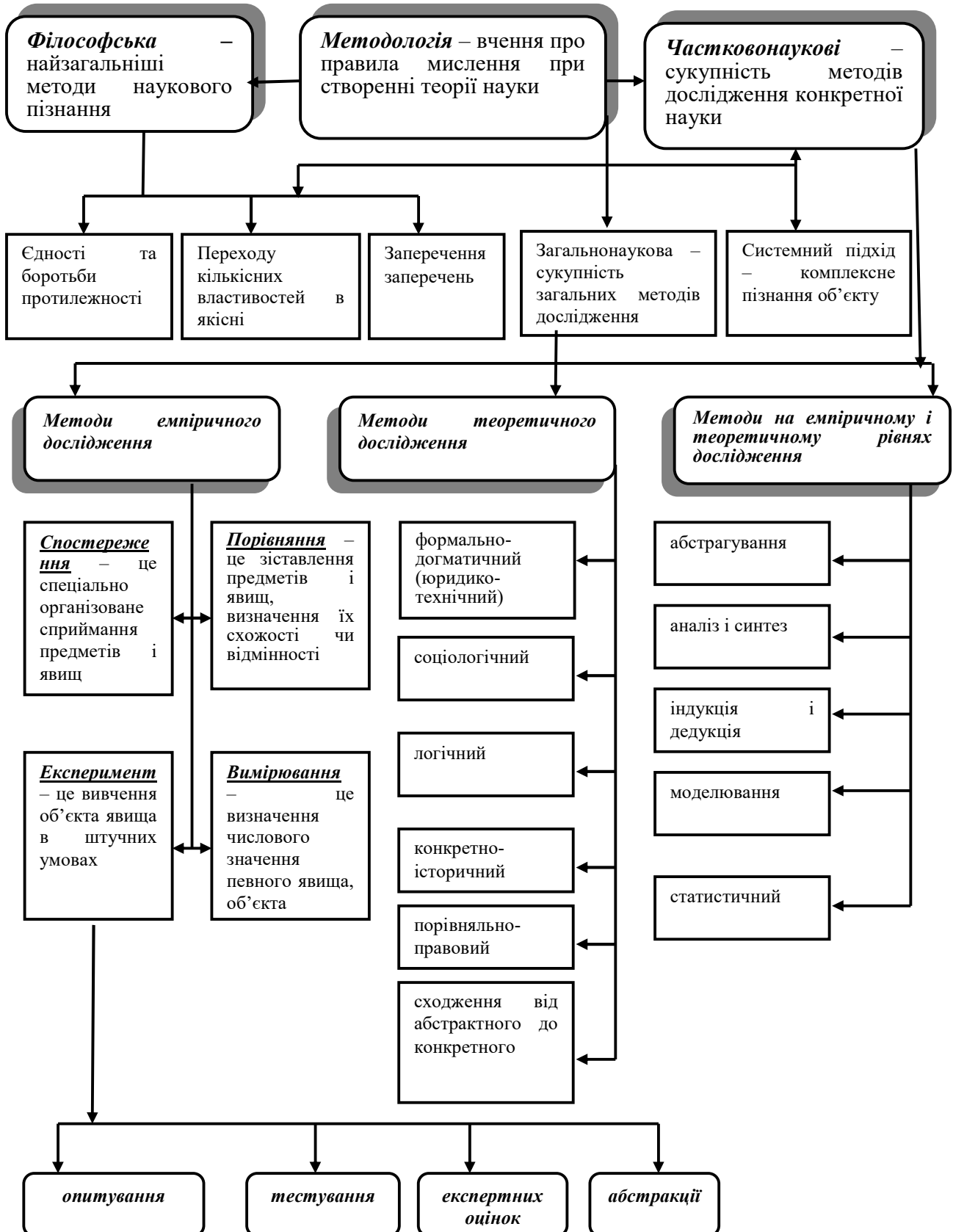
**ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ,
СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ**

АТС – Автоматична телефонна станція
ВРУ – Верховна Рада України
КСУ – Конституційний Суд України
ВСУ – Верховний Суд України
КМУ – Кабінет Міністрів України
МВС – Міністерство внутрішніх справ
ЗУ – Закон України
КК України – Кримінальний кодекс України
КУпАП – Кодекс України про адміністративні правопорушення
КПК України – Кримінальний процесуальний кодекс України
ЦПК України – Цивільний процесуальний кодекс України
ООН – Організація Об'єднаних Націй
США – Сполучені Штати Америки
ФРН – Федеративна Республіка Німеччини
п. – пункт
р. – рік
ч. – частина
розд. – розділ
ст. – стаття
т.д. – так далі
т.п. – тому подібне
та ін. – та інші

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ЗМІСТУ**ЗМІСТ**

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ	5
ВСТУП.....	7
1 СИСТЕМА ПОВНОВАЖЕНЬ СУДДІВ ТА ПОРЯДОК ФОРМУВАННЯ СУДДІВСЬКОГО КОРПУСУ В УКРАЇНІ.....	10
1.1. Права, обов'язки, повноваження суддів.....	10
1.2. Професійна етика суддів.....	13
1.3. Порядок формування суддівського корпусу	14
2 ГАРАНТІЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ СУДДІВ В УКРАЇНІ.....	17
2.1. Загальні аспекти гарантій незалежності суддів.....	17
2.2. Державний захист та забезпечення особистої безпеки суддів.....	19
2.3. Матеріальне забезпечення та соціальний захист суддів.....	21
3 КВАЛІФІКАЦІЙНА АТЕСТАЦІЯ ТА ДИСЦИПЛІНАРНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СУДДІВ В УКРАЇНІ.....	22
3.1. Система, повноваження, порядок формування та організація діяльності кваліфікаційних комісій суддів.....	22
3.2. Кваліфікаційна атестація суддів.....	24
3.3. Дисциплінарна відповідальність суддів.....	25
ВИСНОВКИ.....	26
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	29
ДОДАТОК А Аналіз законодавства України, що регламентує статус суддів.....	30

СТРУКТУРА МЕТОДОЛОГІЇ ТА ТЕХНІКИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Про вищу освіту: Закон України від 7 липня 2014 року (зі змінами і допов.). *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 37-38. Ст. 2004.
2. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26 листопада 2015 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 3. Ст. 25.
3. ДСТУ 8302:2015. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання / Нац. стандарт України. Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2016. 17 с.
4. Приклади оформлення використаних джерел: відповідно до Нац. стандарту України ДСТУ 8302:2015 / ВД «Академперіодика» НАН України. Київ, 2016. URL: <http://histj.oa.edu.ua/assets/files/Posylannia.pdf>
5. Приклади оформлення списку використаних джерел, відповідно до ДСТУ 8302:2015 / Уклад. О. І. Самофал. Харків, 2017. URL: <http://library.nlu.edu.ua/biblioteka/sait/ nauka/gost/spisok-DSTU.pdf>
6. Бірта Г. О. *Методологія і організація наукових досліджень: навч. посіб.* Київ: Центр учбової літератури, 2014. 142 с.
7. Бобилев В. П., Іванов І. І., Проїдак Ю. С. *Методологія та організація наукових досліджень: підручник*. Дніпропетровськ: ІМА-прес, 2014. 643 с.
8. Борисенко В. Д., Устенко С. А. *Організація наукових досліджень в Україні: навч. посіб.* Миколаїв: МНУ, 2016. 258 с.
9. Важинський С. Е., Щербак Т. І. *Методика та організація наукових досліджень: навч. посіб.* Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. 260 с.
10. Гаркуша Н. М., Польова Т. В. *Методологія наукових досліджень: навч. посіб.* 2-ге вид., випр. і допов. Харків: ХДУХТ, 2013. 161 с.
11. Голіков В. А., Козьмініх М. А., Онищенко О. А. *Методологія наукових досліджень: навч. посіб.* Одеса: ОНМА, 2014. 163 с.
12. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. *Організація та методологія наукових досліджень: навч. посіб.* Харків: Право, 2017. 446 с.
13. Демківський А. В., Безус П. І. *Основи методології наукових досліджень: навч. посіб.* Київ: Акад. муніцип. упр., 2012. 276 с.
14. Зацерковний В. І., Тішаєв І. В., Демидов В. К. *Методологія наукових досліджень: навч. посіб.* Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 236 с.
15. Злотник О. Й., Павко А. І., Курило Л. Ф. *Методологія та організація наукових досліджень: комплекс навч.-метод. матеріалів*. Київ: Знання України, 2015. 34 с.
16. Іноземцев Г. Б., Козирський В. В., Окушко О. В. *Методологія наукових досліджень: моногр.* Київ: Компринт, 2017. 196 с.
17. Каламбет С. В., Іванов С. В., Півняк Ю. В. *Методологія наукових досліджень: навч. посіб.* Дніпропетровськ: Герда, 2015. 190 с.

18. Карпаш О. М., Райтер П. М., Карпаш М. О. *Методологія наукових досліджень: навч. посіб.* Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2014. 253 с.
19. Кононенко Ю., Корновенко С. *Методологія наукових досліджень: навч. посіб.* Черкаси: Чабаненко Ю. А., 2011. 71 с.
20. Малигіна В. Д., Холодова О. Ю., Акімова Л. М. *Методологія наукових досліджень: моногр.* Рівне: НУВГП, 2016. 247 с.
21. *Методологія наукових досліджень у схемах, таблицях, прикладах: навч. посіб.* / Г. М. Азаренкова та ін.; за ред. Г. М. Азаренкової. Київ: УБС НБУ, 2014. 223 с.
22. *Методологія та організація наукових досліджень: навч. посіб.* / уклад. І. Вдовичин. Львів: Вид-во Львів. комерц. акад., 2015. 247 с.
23. Назаренко І. І. *Методологія наукових досліджень: навч. посіб.* Київ: КНУБА, 2014. 123 с.
24. Орловська Ю. В., Квактун О. О., Гончарова К. В. *Методологія наукових досліджень: соціально-економічний аспект: навч. посіб.* Дніпропетровськ: ДВНЗ «ПДАБА», 2014. 360 с.
25. *Основи методології та організації наукових досліджень: навч. посіб.* / за ред. А. Є. Конверського. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 352 с.
26. Остапчук М. В., Рибак А. І., Ванюшкін О. С. *Методологія та організація наукових досліджень: підручник.* Одеса: Фенікс, 2014. 375 с.
27. Петровський П. М. *Методологія наукового дослідження в галузі державного управління: навч. посіб.* Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2015. 237 с.
28. Рач В. А., Ігнатова О. В., Борзенко-Мірошніченко А. Ю. *Методологія системного підходу та наукових досліджень: підручник.* Луганськ: Вид-во СНУ ім. Володимира Даля, 2013. 251 с.
29. Шишкіна Є. К., Носирев О. О. *Методологія наукових досліджень: навч. посіб.* Харків: Діса плюс, 2014. 200 с.
30. Щербакова К. *Методологія та організація наукового дослідження: навч. посіб.* Мелітополь: Вид. будинок Мелітоп. міськ. друк., 2017. 193 с.
31. Юринець В. Є. *Методологія наукових досліджень: навч. посіб.* Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2011. 180 с.

Для нотаток

Методичне видання

НАЛИВАЙКО ЛАРИСА РОМАНІВНА

ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

**Методичні рекомендації
до написання курсових робіт**

(для студентів юридичного факультету)

Відповідальний за випуск

Л.Р. Наливайко

Коректор

Л.Р. Наливайко

Підп. до друку 21.08.2018. Формат 60x84/16. Друк – RISO.
Гарнітура – Times. Ум.-друк. арк. 3,00. Обл.-вид. арк. 2,75. Тираж – 50 прим.

Надруковано у Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ
49005, м. Дніпро, просп. Гагаріна, 26, т. (056) 370-96-59
Свідоцтво про внесення до державного реєстру КВ № 6054 від 28.02.2018